

Politik Bilim

Ürettiğinden Çok Tüketen Toplumun Hâlleri (2)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Bol sanayi stratejisi dokümanı üretiyoruz. Siz hiç, bu dokümanlarda, sanayimizin bugünkü yapısını derinlemesine inceleyen bir bölüme rastladınız mı?

Yeterince üretim yapmadığımızı; üretimimizin, ihracatımızın ithalât bağımlısı olduğunu bilmeyen kalmadı. Bu üretim yapısı nasıl ortaya çıktı? Anımsamakta yarar var. Cumhuriyet'imizin ilk dönemlerinden itibaren izlenmesine başlanan, olmayan sanayii ve olmayan sanayi kültürünü yaratmaya yönelik politikalar, tercih edilen iktisadî sistemin kaçınılmaz sonucu olarak, ortaya yeni bir sınıf çıkaracaktı; çıkardı da... Sanayi burjuvazisi olarak niteleyebileceğimiz bu yeni sınıfın ana dinamiği elbette kâr etme, kârını büyütme güdüsüydü. Ama bu sınıfın unsurları, kendilerine yabancı olan bir girişimcilik alanına atılmışlardı. Aileden gelen bir sanayicilik deneyimleri yoktu; ülkenin ilk kuşak sanayicileriydiler.

Sanayici olarak içine yeni girdikleri bir dünya sisteminin, sanayi kapitalizminin, nasıl işlediğini öğrenmek durumundaydılar. Karşılarında, bu sistemin çarklarını çeviren, en az iki yüz yıllık deneyime sahip bir sanayi burjuvazisi vardı. Bu burjuvazinin ayırt edici özelliği girişimciliğidir; risk alabilmedeki yetkinliğidir; üretim tekniklerine, “*çağın fennine, ilmine*” olan hâkimiyetidir; yenilikçiliğidir, yaratıcılığıdır, **mirasçısı olduğu geliştirme kültürüdür**; uzun vâdeli bakış açısidir; devlet aygıtını kendi uzun vâdeli çıkarları doğrultusunda kullanabilme konusunda kazandığı beceridir; bütün dünya coğrafyasında at oynatabilme pratiğidir. Bütün dünya coğrafyasında at oynatır; ama sıra başkalarının da kendi coğrafyasında at oynatma teşebbüslerine gelince, sonuna kadar ulusalcıdır. Gücünü kendi ulus devletinden alır.

Böylesi bir dünya burjuvazisi karşısında, bütün deneyimsizliğiyle, kendi konum ve egemenlik alanını belirleyerek var olabilme arayışında olan Türkiye'deki yeni sınıfın unsurlarıysa, doğal olarak ürkektiler, temkinlidirler. Kurdukları işletmelerin varlığını sürdürebilmek için hiç olmazsa kendi iç pazarlarında makûl bir paya sahip olmak ve zaman içinde bu paylarını büyütme zorundadırlar; ama, söz konusu olan kendi iç pazarları bile olsa, oradan alacakları her pay, bu payı büyütme için atacakları her adım, düne kadar o pazarın da sahibi olan yabancı firmaların aleyhine olacaktır. O nedenle, kendileri için ilâhları kızdırmayacak güvenli bir yol bulabilmenin peşindedirler; bulmuşlardır da... Rekabet ederek değil işbirliği yaparak, rakibi yanına ortak alarak pazara giriş...

Sonuçta bu yeni sınıfın unsurları, yabancılarla ortak olup onların lisansı altında imalât yapmayı yeğlemiş; imal etmede yetkinleşmeyi öğrenirken bir yandan da kullandığı teknolojiyi özümseyip onu geliştirme yetkinliğini de kazanmak yerine, gereksindiği teknolojiyi sürekli olarak dıştan transfer etme ya da bu meseleyi bütünüyle, teknoloji üstünlüğünü elinde tutan yabancı ortağına bırakma yolunu seçmiştir. Ülkedeki bütün sanayi işletmelerinin yabancı sermayeyle ortaklığı elbette mümkün değildi. Ama, yabancı ortaklı olmayan büyük, hattâ bazı orta ölçekli işletmeler de, teknoloji gereksinimlerini, genellikle, yaptıkları lisans anlaşmalarıyla yine, teknoloji üstünlüğüne sahip yabancı firmalardan karşılama yolunu seçmişlerdir.

Sonuç, yabancı sermaye ile ortaklık ya da stratejik iş birliği ilişkileri ağır basan bir sanayi sermayesinin yaratılması ve Türkiye'nin, teknolojide dışa bağımlı, uluslararası üretim ağlarıyla bütünleşmiş bir imalât merkezi olmasıdır. Bu merkezde imalât yabancıların lisansı ve çoğu zaman da onun markası altında yapılmaktadır. Bu yapı, doğası gereği teknolojide ve teknoloji muhtevası yüksek bütün girdilerde dışa bağımlıdır. Uluslararası üretim ağlarında yerini koruyabilmek için

ucuza üretmek zorundadır. Bunun için herhangi bir girdiyi kendi üretebilse bile, daha ucuzunu bulduğunda onu da dışarıdan alır. Sanayii bu yapıda olan bir ülkenin tarımı da aynı yapıdadır.

Bugün şikâyetçisi olduğumuz durum, bu yapının doğal sonucudur. Çözüm, her şeyden önce, bu yapıyı çok iyi çözümleyebilmeye, anlamaya bağlıdır.

CBT. 02 Mart 2012